

Oponentský posudok

Habilitačnej práce PhDr. Márie Dédovej, PhD. Psychológia šikanovania v kontexte logoterapeutického prístupu.

Predložená habilitačná práca má z aspektu štrukturálneho usporiadania obsahu obvyklé členenie: úvod, riešená problematika, záver. Pokiaľ ide o úvod, autorka aj napriek tomu, že už z názvu jej práce vyplýva, že riešenie problému vychádza z logoterapeutického prístupu, považovala za potrebné už v prvých riadkoch (s. 9) zdôrazniť, že šikanovanie je problém medziľudských vzťahov a ako taký sa dotýka vzťahotvorných procesov nielen školskej, ale aj mimoškolskej výchovy žiakov. Keďže v systéme psychologických vedných disciplín je to práve edukačná psychológia, ktorej predmetom je i analýza vzniku, pretrvávania, ale aj modifikovania vzťahotvorných procesov, potom vzniká otázka, či logoterapeutický prístup k riešeniu problematiky šikanovania na báze edukačnej psychológie má, resp. nakoľko má svoje oprávnenie.

Autorka v spojitosti s komplexnou analýzou toho, čo sa v oblasti psychologického výskumu šikanovania udialo (nielen dom, ale i v zahraničí), používa ako diferenciačný ukazovateľ pojem etapa výskumu. Prednosťou tohto pojmu je, že implikuje viaceré indikátory. Z pojmu etapa napr. vyplýva nielen jej poradie (prvá, druhá etapa a pod.), ale aj numerické vymedzenie jej trvania, a to buď v rokoch (napr. prvá etapa v rokoch 1970 – 1988), alebo v storočiach (napr. druhá etapa od r. 1989 až do polovice 90-ych rokov 20. storočia). Okrem toho indikátor v podobe etapy umožňuje aj jeho vyjadrenie výstižným názvom (napr. etapa kyberšikanovania). Pravdaže takáto diferenciácia skúmaného javu si od autorky vyžiadala širšiu orientáciu v literárnych prameňoch domácej, ale i zahraničnej proveniencie. V tejto súvislosti oponent

pozitívne hodnotí aj formálnu stránku citácie jednotlivých autorov, a to ako z hľadiska jej úplnosti, tak i presnosti.

Z dosiaľ načrtnutého logického usporiadania štruktúry habilitačnej práce by sa dalo očakávať, že v ďalšom sa autorka zameria na skúmanie vhodných metód alebo spôsobov či postupov riešenia problému šikanovania a s nimi spojennej viktimizácie. V skutočnosti autorka skôr než by pristúpila k riešeniu spomenutej časti svojej práce, sa najprv zamerala na odhalenie ťažiskového pojmu vzniku a pretrvávania šikanovania. Z jej analýz vyplýva, že takýmto ťažiskovým pojmom je konflikt. V spojitosti s tým sa u autorky stretávame s dvoma typmi analýz: *intraanalýzou* vyplývajúcou z konfliktu aktéra šikanovania so sebou samým a *interaanalýzou* vyplývajúcou z konfliktu aktéra šikanovania s druhými ľuďmi. Toto zistenie možno považovať za najdôležitejšiu časť predloženej práce. Na základe uvedených analýz autorka dospieva totiž k záveru, že konflikt vyplývajúci z nezmyselného hľadania zmyslu života, je existenciálnym zdrojom šikanovania.

Poznámka. Je skutočne mimo adekvátnych možností oponenta zistiť, či sa na tomto významnom zistení habilitantky podieľa fakt jej pôsobenia na Katedre psychológie FF TU, o ktorej je známe, že sa zaraďuje medzi tie, ktoré skúmajú osobnosť ako trojdimenzionálnu entitu, alebo či a nakoľko je toto zistenie podmienené kreativitou habilitantky, o ktorej je tiež známe, že vo svojej vysokoškolskej výučbe sa zjavne orientuje na nie celkom učebnicovo dotvorené, teda novokoncipované predmety (napr. edukačnú psychológiu alebo psychoracionalizáciu učenia a štúdia), ktorých výučba si vyžaduje nielen záujem, ale aj kreativitu. Isté je, že na formovaní osobnosti habilitantky sa v primeranej proporcionalite podieľajú obe skutočnosti.

Následná časť habilitačnej práce Špecifiká logoterapeutickej intervencie má prevažne aplikačný charakter.

V tejto súvislosti vzniká ďalšia otázka, ako je možné takým jednoduchým výchovným prostriedkom, ako je technika intervencie (pre ktorú je príznačné, na rozdiel od výchovnej metódy, krátkodobosť vykonaného zásahu či zákroku) zmeniť také dlhodobé pretrvávajúce skúmaného javu, ako je šikanovanie.

Odpoveď na otázku prestáva byť problémom, keď si pripomenieme, že habilitantka už v prvých riadkoch svojej práce konštatuje, že šikanovanie je z aspektu edukačnej psychológie problémom vzťahotvorných procesov, a to najprv v rodine a neskôršie aj v škole. Z toho potom nasleduje, že riešenie šikanovania nespočíva len v hľadaní nejakých špecifických izolovaných intervencií, ale aj v orientovaní sa na prirodzených činiteľov výchovy, ktorých v domácom prostredí reprezentujú rodičia a v školskom učitelia. A tak nie náhodou autorka venuje celú podkapitolu téme *Rodič ako logo-vychovávateľ* (s.92). To isté v školskom prostredí možno povedať aj o učiteľovi.

Pravdaže, obaja (rodič a učiteľ) sa vo svojom edukačnom pôsobení stávajú *logosprievodcami* natoľko, nakoľko budú spôsobilí do svojho už jestvujúceho prirodzeného edukačného procesu implantovať, či začleniť to, čo nazývame techniky logoterapeutickej intervencie. Aby sa tak stalo, obaja, teda rodič a učiteľ, však potrebujú prostredníka resp. sprostredkovateľa. Autorka ho vidí v osobnosti školského psychológa, teda doslovne v osobnosti *logo-vychovávateľa* (s.95).

Lenže aj *školský psychológ ako logo-vychovávateľ* potrebuje náležitú odbornú prípravu. Prednosťou predloženej habilitačnej práce je, že autorka v rámci nej veľmi podrobne upozorňuje na odborné a vedecké zdroje či podnety takejto prípravy školského psychológa. Autorka v tejto súvislosti veľmi výstižne opisuje tak povediac všetko, čím súčasná teória logoterapeutickej

intervencie u nás, ale i vo svete disponuje. Tým predložená práca sa stáva urgentnou výzvou pre realizovanie aplikovaných psychologických experimentov v tejto oblasti. Navrhujem jej publikovanie. Pritom nemožno zabúdať, že nejde len o realizovanie výskumov pre výskumy, pretože každá výskumná aplikácia logoterapeutickej intervencie má vždy aj praktické výchovné dôsledky.

Na základe uvedených skutočností, a nie na poslednom mieste aj na základe faktu, že oponent habilitantku dlhodobo pozná už ako študentku a potom aj ako vysokoškolského učiteľa s vysokou odbornou a mravnou reputáciou, navrhujem, aby PhDr. Márii Dědovej, PhD. bola udelená hodnosť docenta v odbore Psychológia.

V Bratislave 10. 05. 2021.

Prof. PhDr. Ján Grác, DrSc.
oponent